

برنامه ریزی و ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری با تاکید بر فضای سبز شهری

(نمونه موردی منطقه ثامن شهر مشهد).

زهرا عربی^۱، دانشگاه پیام نور، گروه جغرافیا، اراک

داود حاتمی^۲، مهدی موسی پور^۳

E-mail: davoud.hatami@yahoo.com

چکیده

پیشرفت تکنولوژی و صنعتی شدن باعث افزایش آلودگی و تخریب شدید محیط زیست شهری گردیده و اثرات ناخوشایندی بر زندگی و جوامع شهری گذاشته است. کاربری فضای سبز شهری یکی از مهمترین ابزارهای برنامه ریزی در ارتقاء کیفیت محیط زیست و زندگی ساکنان شهر است. ایجاد فضاهای سبز به علت دارا بودن نقش های عمده در افزایش کیفیت هوا، ایجاد تغییرات مثبت در اقلیم محیط های شهری و بالا بردن کیفیت زیست محیطی شهرها امری ضروری است و ارزش های زیبایی شناختی این محیط ها را به نحو قابل توجهی افزایش می دهد. در این مقاله فضای سبز منطقه ثامن شهر مشهد با این نگاه مورد بررسی قرار گرفته است. بر اساس یافته های این تحقیق با توجه به جمعیت ۳۲۳۳۰ نفری منطقه ثامن شهر مشهد در سال ۱۳۸۵ و میزان فضای سبز آن که در همین سال معادل ۴۰۰۸۹ متر مربع می باشد، در مجموع سرانه فضای سبز آن حدود ۱/۲ متر مربع می باشد؛ که با استاندارد وزارت مسکن و شهرسازی که ۱۲ متر مربع را پیشنهاد می دهد و با سرانه فضای سبز شهر مشهد در همین سال که معادل ۵/۱ متر مربع می باشد فاصله زیادی دارد. رهیافت های حاصل از این پژوهش بیانگر آن است که منطقه ثامن برای رسیدن به میانگین سرانه شهر مشهد که برابر ۵/۱ متر مربع می باشد به سطحی معادل ۱۷۷۸۱۵ متر مربع فضای سبز لازم داشته و برای رسیدن به استاندارد پیشنهادی وزارت مسکن و شهرسازی به سطحی معادل ۳۸۷۹۶۰ متر مربع فضای سبز لازم دارد.

^۱ - استاد یار و عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور اراک.

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه سیستان و بلوچستان

^۳ - دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه سیستان و بلوچستان

واژگان کلیدی: فضای سبز، استانداردها و سرانه ها، منطقه ثامن، شهر مشهد.

۱- مقدمه

امروزه شهرها با افزایش انفجاری جمعیت بر خلاف توسعه و مدنیت گام بر می دارند و با گسترش فضائی ناهنجار به ضرر زیرساخت های اکولوژیک عمل می کنند (نظریان، ۱۳۸۸: ۱۸). کیفیت محیط زیست شهری با امکانات و تاسیسات فضای سبز ارتباط مستقیم دارد. امروزه فضای سبز به عنوان بخشی از شهرسازی مطرح هستند. شهر، سیستم پویایی است که فضاهای سبز و پارک ها جزئی از آن هستند و به جهت نقش موثر آن ها در کاهش تراکم شهری، ایجاد مسیرهای هدایتی، تکمیل و بهبود کارکرد تاسیسات آموزشی، فرهنگی، مسکونی و ذخیره زمین برای گسترش آینده شهر با ارزش هستند. به لحاظ ایجاب و ضرورت احداث فضاهای سبز می توان بیان نمود که مهم ترین اثرات فضای سبز در شهرها، کارکردهای زیست محیطی آن ها است که شهرها را به عنوان محیط زیست جامعه انسانی معنی دار کرده و با مقابله با اثرات سوء گسترش صنعت و کاربری نادرست تکنولوژی (تعادل بخشی در متابولیسم شهر) از یک سو و بالا بردن سطح زیبایی از سوی دیگر، سبب افزایش کیفیت زیستی شهرها می شوند. با توجه به اینکه گسترش شهرها از یک سو ارتباط ارگانیک با تکنولوژی و از سوی دیگر با آلودگی دارد (و گریزی نیز از آن نیست) برای تداوم آن باید کلیه عوامل لازم به کار گرفته شوند. مولفه های اثرات گسترش در شهرها، به طور گوناگونی نظام زیستی شهرها را می توانند مختل کنند. فضای سبز مناسب در شهرها یکی از عوامل موثر در کاهش این اثرات بوده و به ویژه در رابطه با گرد و غبار، آلودگی های شیمیایی، هوا، فضای سبز شبه جنگلی ریه های تنفس شهرها به شمار می روند. مهم ترین اثرات فضای سبز در شهرها تعدیل دما، افزایش رطوبت نسبی، تلطیف هوا و جذب گرد و غبار